

רע"פ 8241/13 - דניאל ברדה נגד מדינת ישראל

בית המשפט העליון

רע"פ 8241/13

לפני: כבוד השופט א' שהם

המבקש: דניאל ברדה

נגד

המשיבה: מדינת ישראל

בקשת רשות ערעור על פסק דינו של בית המשפט המחוזי בבאר שבע, מיום 30.10.2013, בעפ"ג 9983-07-13, שניתן על-ידי כב' השופטים י' אלון - נשיא; י' צלקובניק; י' רז לוי

בשם המבקש: עו"ד ציון אמיר

בשם המשיבה: עו"ד חיים שוייצר

החלטה

1. לפניי בקשת רשות ערעור על פסק דינו של בית המשפט המחוזי בבאר שבע (כב' השופטים: י' אלון - נשיא; י' צלקובניק; י' רז לוי), בעפ"ג 9983-07-13 ועפ"ג 11730-07-13, מיום 30.10.2013, בגדרו נדחה ערעורו של המבקש והתקבל ערעורה של המשיבה על פסק דינו של בית משפט השלום בבאר שבע (כב' השופט י' לברדו), בת"פ 40710-01-10, מיום 23.5.2013.

ביום 4.12.2013, הוריתי על עיכוב עונש המאסר אשר הושת על המבקש, עד להכרעה בבקשת רשות הערעור.

2. מעובדות כתב האישום המתוקן, אשר הוגש נגד המבקש, עולה, כי במועד האירוע מושא כתב האישום, שירת המבקש כשוטר בתחנת אשקלון של משטרת ישראל, ואילו המתלונן היה קטין, כבן 16.5 שנים. ביום 6.6.2009, הוזעק המבקש, עקב תלונה על הקמת רעש, למרכז מסחרי באשקלון, בו שהו המתלונן וחבריו. במקום האירוע, ניסה המבקש לעכב את אחד מחבריו של המתלונן, אך המתלונן ביקש למנוע זאת מבעדו, וחצץ בין המבקש לבין חברו. בתגובה, תפס המבקש את המתלונן והפיל אותו ארצה כך שראשו נחבט בקרקע, ולאחר מכן הוא החל להכות את המתלונן, בעודו שרוע על הרצפה. לאחר מכן, הוכנס המתלונן כשהוא כבול באזיקים לניידת המשטרה, ובמהלך הנסיעה המשיך המבקש להכותו. בהמשך, בעת שהמתלונן היה כבול בתחנת המשטרה, הוא קם ממקומו וקילל את המבקש, בתגובה לכך, שב המבקש ותקף אותו בסטירות לראשו, ואף השליך לעברו כוס שהיה בה קפה.

בגין מעשים אלו, יוחסה למבקש עבירה של תקיפה הגורמת חבלה של ממש, לפי סעיף 380 לחוק העונשין, התשל"ז-1977.

3. ביום 13.12.2012, כחלק מהסדר טיעון אליו הגיעו הצדדים, הודה המבקש במעשים המתוארים בכתב האישום המתוקן, ובית משפט השלום קבע כי הוא ביצע את העבירה שיוחסה לו. בהתאם להסדר הטיעון, הפנה בית משפט השלום את המבקש אל שירות המבחן, לשם עריכת תסקיר בעניינו, אשר יתייחס גם לשאלת אי-הרשעתו. עוד הוסכם בין הצדדים, במסגרתו של הסדר הטיעון, כי לעניין גזר הדין תגביל המשיבה את טענותיה להטלת 6 חודשי מאסר בדרך של עבודות שירות, ואילו המבקש יטען לאי-הרשעתו.

מתסקיר שירות המבחן שהוגש בעניינו של המבקש עולה, כי המבקש הוא כבן 42 שנים, נשוי ואב לארבעה ילדים, מתגורר באשקלון, ועובד למעלה מ-15 שנים במשטרת ישראל. בתסקיר צוין, כי המבקש הציג תעודות הצטיינות ומכתבי הערכה אשר קיבל במהלך שירותו במשטרה, מהן עולה כי מדובר בשוטר בעל פוטנציאל פיקודי, אשר ממלא את תפקידו במקצועיות ואחריות רבה. שירות המבחן ציין, כי נוצר קשר עם אמו של המתלונן, אשר דיווחה כי מאז האירוע התגייס בנה לצבא וכיום הוא משרת כחייל קרבי. להתרשמותו של שירות המבחן, המבקש מבין את הפסול ואת החומרה שבמעשיו והפיק לקחים מהאירוע, כך שכיום נוהג המבקש ביתר סבלנות בסיטואציות דומות. לפיכך, המליץ שירות המבחן על הטלת צו לשירות תועלת הציבור בהיקף של 180 שעות, לצד חתימה על התחייבות מצד המבקש להימנע מהתנהגות אלימה, ותשלום פיצוי למתלונן. בנוסף לכך, המליץ שירות המבחן להימנע מהרשעתו של המבקש בדין.

ביום 23.5.2013, נגזר דינו של המבקש. בית משפט השלום קבע כי מתחם הענישה ההולם את מעשיו של המבקש נע בין עונש של מאסר מותנה לבין 12 חודשי מאסר בפועל. בית משפט השלום עמד על כך, שמעשיו החמורים של המבקש פגעו במידה בלתי מבוטלת בכבודו ובשלמות גופו של המתלונן, וכן בשלטון החוק ובאמון הציבור ברשויות אכיפת החוק. בית משפט השלום דחה את עתירתו של המבקש להימנע מהרשעתו. נקבע, כי בהתחשב בנסיבות החמורות של התקיפה ובעובדה כי מדובר בשוטר, האמון על אכיפת החוק, אין מקום להעדיף את שיקולי השיקום של המבקש על-פני האינטרס הציבורי שבהרשעתו, ויש להרשיע את המבקש בעבירה שיוחסה לו. יחד עם זאת, ציין בית המשפט כי בעניינו מתקיימות נסיבות המצדיקות "הקלה משמעותית בעונשו של הנאשם [המבקש]", ובכלל זאת: מידת הפגיעה של העונש במבקש ומשפחתו; התנהגותו החיובית של המבקש במהלך השנים; הודייתו של המבקש באשמה;

וחלופי הזמן מאז מועד האירוע. לפיכך הושתו על המבקש העונשים הבאים: 6 חודשי מאסר על-תנאי, למשך שלוש שנים, לבל יעבור המבקש עבירת אלימות; ופיצוי בסך 3,000 ש"ח למתלונן.

4. המבקש והמשיבה הגישו ערעורים על גזר דינו של בית משפט השלום. המשיבה ערערה על קולת העונש, בעוד שהמבקש ערער על חומרת העונש ועל דחיית המלצת שירות המבחן להימנע מהרשעתו. ביום 30.10.2013, קיבל בית המשפט המחוזי בבאר שבע את ערעור המשיבה, ודחה את ערעורו של המבקש. בפתח פסק דינו ציין בית המשפט המחוזי, כי המבקש הורשע במסכת של מעשי אלימות, ובכלל זאת בכך שהפיל את המתלונן על הרצפה, לאחר שזה ניסה למנוע את מעצר חברו, ו"היכה אותו ברגלו, באגרופים ובסטירות בעוד שהוא [המתלונן] שרוע על הרצפה". כל זאת, כאשר המבקש משמש כשוטר במשטרת ישראל, שתפקידו לשמור על אכיפתו של החוק. עוד קבע בית המשפט המחוזי, כי חומרת המעשים מתעצמת נוכח נסיבותיו הקונקרטיות של המקרה, ובכלל זאת: הוותק של המבקש במשטרת ישראל; העובדה שהמבקש ביצע את העבירה בעת מילוי תפקידו; פערי הכוחות בין המבקש למתלונן, שהיה קטין בעת האירוע; התמשכות המעשים על-פני סדרה של אירועים; והעובדה שהמתלונן היה כבול בעת ביצוע חלק מן המעשים. עוד הטעים בית המשפט המחוזי, כי מעשיו של המבקש אינם עולים בקנה אחד ערכי משטרת ישראל, ויש בהם בכדי להטיל "אור שלילי" לא רק על המבקש עצמו, אלא על משטרת ישראל כולה. לפיכך, הגיע בית המשפט המחוזי לכלל מסקנה, כי מעשיו של המבקש מחייבים "ענישה ממשית יותר בדמות עונש מאסר ולו בעבודות שירות", ונקבע כי עונשו של המבקש חורג לקולא ממתחם העונש ההולם. בהתאם לכך, השית בית המשפט המחוזי על המבקש 4 חודשי מאסר, לריצוי על דרך של עבודות שירות.

בקשת רשות הערעור

5. המבקש הגיש בקשת רשות ערעור על פסק דינו של בית המשפט המחוזי, במסגרתה טען, כי פסק דינו של בית המשפט המחוזי גורם לתוצאה קשה, הנוגדת את תחושת הצדק. המבקש הוסיף וטען, כי העונש שהטיל עליו בית משפט השלום מצוי במתחם הענישה עליו הסכימו הצדדים בהסדר הטיעון, ולפיכך לא היה מקום להתערבותו של בית המשפט המחוזי במידת העונש. עוד ציין המבקש, כי בפסק דינו של בית המשפט המחוזי, צוטטו עובדות כתב האישום המקורי, אשר נמחקו מכתב האישום המתוקן, לפיהן המבקש "היכה אותו [את המתלונן] ברגלו, באגרופים ובסטירות", בזמן שהמתלונן היה שרוע על הקרקע. לשיטתו של המבקש, ההתייחסות לעובדה זו הביאה להתערבותו של בית המשפט המחוזי בעונש שהוטל על המבקש, ולהחמרה במידתו. אשר לאי ההרשעה, טען המבקש כי מחד גיסא ניתן משקל מופרז למדיניות הענישה הכללית במקרים של אלימות שוטרים, ומאידך גיסא לא ניתן משקל הולם לנסיבות ענייני הפרטני, ובייחוד לאפשרות כי הרשעתו תוביל לפיטוריו ממשטרת ישראל. עוד הפנה המבקש, בהקשר זה, לאמור בתסקיר שירות המבחן, אשר התרשם מהמבקש לחיוב, והמליץ על הימנעות מהרשעה.

המשיבה מתנגדת למתן רשות ערעור, ומציינת כי מן הבקשה לא עולה כל שאלה עקרונית הדורשת את הכרעתו של בית משפט זה, וכן לא מתקיימים שיקולי צדק המצדיקים היעדרות לה. לעמדתה של המשיבה, עונשו של המבקש נוטה לקולה אף לאחר התערבותו של בית המשפט המחוזי, אשר כשלעצמה הייתה מוצדקת, משום המשקל המשקל המועט שניתן בגזר דינו של בית משפט השלום לחומרת המעשים בהם הורשע המבקש. המשיבה מציינת, כי בית המשפט המחוזי אכן ציטט בפסק דינו חלק מכתב האישום המקורי, אשר נמחק מכתב האישום המתוקן. ואולם, המדובר בתוספת שולית, וממילא ההחמרה בעונשו של המבקש לא התבססה רק עליה. עוד הפנתה המשיבה, בהקשר זה, לפסק הדין בע"פ 1676/12 מישצ'נקו נ' מדינת ישראל (19.9.2012) (להלן: עניין מישצ'נקו), בו לא התערבה ערכאת הערעור

בעונשו של המערער, על אף שזה ניתן על בסיס כתב האישום המקורי ולא המתוקן. עוד נטען על-ידי המשיבה, כי חומרת מעשיו של המבקש חייבה את הרשעתו בדין.

דין והכרעה

6. לאחר שעיינתי בבקשת רשות הערעור ובתגובתה של המשיבה, הגעתי לכלל מסקנה כי דינה של הבקשה להידחות.

7. הלכה מושרשת היא כי בקשות רשות ערעור תתקבלנה בצמצום, ואך במקרים מהם עולה שאלה משפטית כבדת משקל או סוגיה עקרונית ציבורית, החורגת מעניינם הפרטני של הצדדים לבקשה, וכן במקרים חריגים בהם קיים חשש מפני עיוות דינו של המבקש או משיקולי צדק כלפיו (רע"פ 398/14 ערג' נ' מדינת ישראל (16.3.2014); רע"פ 1866/14 זקן נ' מדינת ישראל (13.3.2014); רע"פ 189/14 מודלג' נ' מדינת ישראל (3.3.2014)). במקרה דנן, המבקש כלל לא טוען כי עולה מבקשתו שאלה משפטית או סוגיה ציבורית רחבה, ועיון בבקשתו מעלה כי כל כולה סבה סביב עניינו הפרטני של המבקש, מבלי שעולה ממנה כל שאלה משפטית כבדת משקל או סוגיה עקרונית רחבת היקף.

בנוסף, לא מצאתי כי קיים חשש לעיוות דינו של המבקש או לקיומם של שיקולי צדק כלפיו אשר יצדיקו היעדרות לבקשתו. המבקש טען, בהקשר זה, כי התערבותו של בית המשפט המחוזי בגזר הדין עומדת בסתירה לתחושת הצדק. זאת משום, שלדיו, ניתן ללמוד מהסדר הטיעון בין הצדדים, במסגרתו ניתנה לו האפשרות לטעון לאי-הרשעתו, על הסכמתה של המשיבה להטלתו של עונש מאסר על-תנאי. אין בידי לקבל טענה זו. בגדרו של הסדר הטיעון בין הצדדים, הגבילה עצמה המשיבה לעונש של 6 חודשי מאסר על דרך של עבודות שירות (להלן: העונש המרבי המוסכם). ואולם, אין בכך כדי ללמד על הסכמתה של המשיבה לכל עונש הנמצא בטווח שבין אי-הרשעה לבין העונש המרבי המוסכם. לפיכך, משהוטל על המבקש עונש קל יותר מהרף העליון שהוצג על-ידיה, אין כל פסול בערעורה על גזר הדין, ובוודאי שאין כל פגם בהתערבותו של בית המשפט המחוזי במידת העונש, תוך התאמתו לחומרת מעשיו של המבקש. זאת בפרט, כאשר בסופו של דבר, השית בית המשפט המחוזי על המבקש עונש שאינו חורג מרף הענישה המוסכם.

8. לא למותר הוא להזכיר, כי בקשת רשות הערעור סבה סביב חומרת עונשו של המבקש. נקבע לא אחת, בהקשר זה, כי, ככלל, אין בטענות על חומרת העונש בכדי להצדיק מתן רשות ערעור, אלא במקרים בהם עונשו של המבקש חורג באורח קיצוני ממדיניות הענישה הראויה והנוהגת בכגון דא (רע"פ 319/14 חמו נ' מדינת ישראל (18.3.2014); רע"פ 792/14 סבאג נ' מדינת ישראל (16.3.2014); רע"פ 1688/14 כץ נ' מדינת ישראל (9.3.2014)). בענייננו, הכה המבקש, תוך כדי מילוי תפקידו כשוטר, קטין בן כ-16.5 שנה, אשר בחלק מהזמן היה כבול באזיקים, ובחלקו האחר שרוע על האדמה. בכלל זאת, הכה המבקש את המתלונן באגרופים ובסטריות שכוונו לראשו, ואף השליך לעברו כוס מלאה בקפה. זאת, מבלי שהייתה לכך כל הצדקה או נחיצות לשם מילוי התפקיד שהוטל על המבקש. המדובר במעשים חמורים ביותר, אשר לצד הפגיעה הכרוכה בהם בכבודו ובגופו של המתלונן, יש בהם כדי לחתור תחת הערכים הבסיסיים המנחים את משטרת ישראל ולגרום לפגיעה באמון הציבור במערכות איכפת החוק. אכן, פעמים רבות מלאכת איכפת שלטון החוק דורשת הפעלת כוח מצידם של שוטרי משטרת ישראל. ואולם, אל לעוסקים במלאכה לנצל את מרותם וסמכות לרעה, ולהפעיל את כוחם ללא כל הצדקה. יפים, בהקשר זה, דברי השופט מלץ בע"פ 64/86 אשש נ' מדינת ישראל (31.12.1986):

"העבירה שבצעו המערערים חמורה ביותר, דווקא משום היותם שוטרים. שוטרי ישראל, מלאכתם קשה ואחראית, מלווה לא אחת סיכונים והתנכלויות, והינם ראויים לכל אהדה שיכולים בתי המשפט לתת להם. אך במה דברים? כל עוד הם זוכרים וערים לכך שהסמכות והמרות שהוענקו להם, רק לצרכי ביצוע התפקיד ניתנו ואסור שיעשה בהם שימוש לרעה. עליהם לשנן זאת לעצמם השכם והערב, דווקא משום שמלאכתם מחייבת לעתים קרובות נוקשות ואפילו שימוש בכוח. המעבר מ"כח סביר" לאלימות מיותרת הוא מהיר ומפתה וחלילה להם לעבור את הגבול. עליהם לדעת ולהבין כי אם יעברו את הגבול ואם ישתמשו לרעה בסמכויות שנתנו להם, ובעיקר אם ינהגו באלימות מיותרת, לא יעניקו להם בתי המשפט אהדה, וימצו עמם את הדין ומן העבר השני, אזרח הבא במגע עם אנשי משטרה, אפילו הוא חשוד או עבריין, זכאי לצפות ולהניח שאם יתנהג כהלכה לא יגעו בו לרעה. מעשי אלימות ברוטאלית כמו אלה של המערערים, פוגעים קשות הן במערכת היחסים, העדינה בלאו הכי, שבין האזרח למשטרה, והן במוניטין של המשטרה וביכולתה לתפקד כדבעי".

בנסיבות המקרה דנן, סבורני כי עונש המאסר המותנה שהוטל על המבקש בבית משפט השלום, אינו הולם את חומרת מעשיו, והתערבותו של בית המשפט המחוזי הייתה מוצדקת, ואף הכרחית.

9. בבחינת למעלה מן הצורך, אדרש בקצרה לטענותיו של המבקש בקשר לבקשתו להימנע מהרשעתו. הכלל הבסיסי, הידוע והמקובל, הוא כי כל מבצע עבירה צריך להיות מורשע בדין. ואולם, במקרים חריגים ניתן יהיה לסטות מכלל זה, ולסיים את ההליך הפלילי באי-הרשעה, אך זאת בהתקיים שני תנאים מצטברים: א. ההרשעה תביא לפגיעה אנושה בשיקומו של הנאשם ב. חומרתה של העבירה מאפשרת לוותר על הרשעה, מבלי לפגוע יתר על המידה בשיקולי הענישה הנוספים (רע"פ 4919/13 ידרמן נ' מדינת ישראל (28.7.2013); ע"פ 2083/96 כתב נ' מדינת ישראל, פ"ד נב(3) 342, 337 (1997)). המבקש טען, בעניין זה, כי ההימנעות הרשעתו הינה מוצדקת, לאור החשש כי עצם הרשעתו תסכן את המשך שירותו במשטרת ישראל. אין בידי לקבל טענה זו. סבורני, כי חומרת מעשיו של המבקש, עליה עמדתי בהרחבה לעיל, אינה מאפשרת לסיים את ההליך ללא הרשעה. תוצאה אחרת, תביא ליצירתו של דין שונה כלפי המשרתים במשטרת ישראל, ולתוצאה אבסורדית, לפיה דווקא העובדה כי המבקש נמנה על גורמי אכיפת החוק, תצדיק הקלה בעונשו, ואף הימנעות מהרשעה.

ומכאן לטענתו של המבקש, לפיה בית המשפט המחוזי החמיר בדינו משום שנשען בפסק דינו על חלקים מכתב האישום המקורי, אשר הושמטו מכתב האישום המתוקן. עיון בפסק דינו של בית המשפט המחוזי, מתוך השוואה לנוסח כתבי האישום, מגלה כי אכן נפלה טעות בשתי פסקאות בפסק דינו, בהם נאמר שהמבקש הכה את המתלונן, לאחר שזה נפל ארצה, "באמצעות רגלו בפניו, וכן באמצעות אגרופים וסטירות". זאת, בשונה מהמתואר בכתב האישום המתוקן, בו צוין, כי המבקש אמנם הכה את המתלונן לאחר שזה נפל ארצה, אך לא נאמר כיצד הוא עשה כן. אינני סבור כי יש משקל רב בטענה זו. אין חולק, כי המבקש הודה בכך שהוא המשיך להכות את המתלונן אף לאחר שזה נפל על הקרקע. לפיכך, טענות המבקש, בהקשר זה, מצטמצמות לשאלת ההשפעה שהייתה לתיאור האופן בו הוא הכה את המתלונן, על חומרת עונשו. סבורני, כי מעשי המבקש הינם כה חמורים, עד כי אין לומר כי חוסר הדיוק שנפל בפסק דינו של בית המשפט המחוזי, השפיע באופן מהותי על התוצאה בפסק הדין. בנסיבות אלו, לא מצאתי יש בטעות האמורה שנפלה בפסק דינו של בית המשפט המחוזי, בכדי לשמוט את הקרקע תחת ההחמרה בעונשו של המבקש (ראו, בהקשר זה, עניין מישצ'נקו).

10. אשר על-כן, דינה של בקשת רשות הערעור להידחות.

מבוטל בזאת צו עיכוב עונש המאסר, עליו הוריתי ביום 4.12.2013.

המבקש יתייצב לביצוע עבודות השירות שהותאמו לו, ביום 23.4.2014, בשעה 10:00, במשרדו של הממונה על עבודות השירות במפקדת מחוז דרום, או על-פי החלטתו של הממונה על עבודות השירות, כשברשותו תעודת זהות ועותק מהחלטה זו.

ניתנה היום, כ"ג באדר ב' התשע"ד (25.3.2014).

שׁוֹפֵט
